

ЗА ЮБИЛЕЯ НА ПРОФ. ДПН МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА – ПРИЗНАНИЕ И УВАЖЕНИЕ!

Кирил Димчев

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Малцина биха повярвали, че на 5 декември 2011 г. проф. дпн Маргарита Георгиева навърши 60 години! Нейната работоспособност, жизненост и бодрост, организираност и успешност на всичките ѝ действия, не дават основание да се допуска, че видната специалистка по методика на обучението по български език (МОБЕ) вече е отпразнувала своя юбилей сред роднини и колеги, приятели и студенти; получила е израз на искрено уважение, благодарност и признателност. Щастливият юбилей е приятен повод да припомним заслугите на М. Георгиева за развитието на съвременния методически дискурс, нейните постижения в организацията на науката и на висшето образование.

Родена в град Нови пазар, М. Георгиева завършва специалността „Българска филология“ в СУ „Св. Климент Охридски“, след което работи като учител, инспектор по български език и литература, заместник-началник в Окръжния съвет за народна просвета (Шумен), а от 1988 г. – като преподавател в ШУ „Епископ Константин Преславски“. Отправна точка в научното ѝ развитие бележи нейната специализация по методика във Факултета по славянски филологии при СУ „Св. Климент Охридски“.

М. Георгиева е водещ специалист със собствена физиономия, с впечатляващи резултати от научноизследователската, преподавателската и управленската си дейност. Значение в случая имат не само изследователските и организаторските ѝ способности, но и системната им реализация в дейността ѝ на университетски преподавател, ръководител на Катедрата по родноезиково и литературно образование (1997–2009 г.), заместник-ректор на Шуменския университет (1997–2001 г.), директор на Департамента за информация и повишаване на квалификацията на учителите (Варна, от 2004 г.), ректор на Шуменския университет (от 2007 г.). Избрана е за доцент по МОБЕ през 1991 г. и за професор по същата дисциплина през 2006 г.

Посочените факти от професионалната биография на М. Георгиева са в основата на забележителните ѝ заслуги в организацията и осъществяването на

образователния процес. В публикациите ѝ се разглеждат актуални и нерешени въпроси на обучението по български език (ОБЕ) и се набелязват тенденции в развитието му. Общото, което обединява тези публикации, е стремежът на методичката да изследва всестранно системата на ОБЕ от 1.–12. клас. Важно е, че авторката разглежда собственометодическите въпроси в широк социокултурен план – предпоставка ОБЕ да се оптимизира, като се преобразува в система, широко отворена към заобикалящата учениците действителност. В органично единство се осмислят теоретико-аналитични, констативно-оценъчни и приложно-инструктивни аспекти на интерпретираните проблеми.

Особено ярко се проявява актуалността на изследователската дейност в двете ѝ докторски дисертации. Първата дисертация – на тема „Лексикално-тематичен подход в родноезиковото обучение“ (1986 г.) – допринася да се разширява кръгът от обекти на учебния лингвистичен анализ и по този начин да се съдейства за повишаване ефективността на езиковите занятия и те да се реализират като занятия по български език, а не само по граматика и правопис.

Голямата докторска дисертация – „Социолингвистически и методически аспекти на обучението по български език на ученици билингви“ (2004 г.) – отговаря на приоритетни задачи на съвременната МОБЕ – да се проучват закономерностите при изучаване на български език (БЕ) като втори. Днес в ситуацията на мултилингвизъм и засилваща се интеркултурна комуникация дисертацията на М. Георгиева насочва изследователския интерес от проблемите на диглосията към проблемите на билингвизма и мултилингвизма. Според интеркултурната концепция, обоснована в Общоевропейската рамка за изучаване на езици, уменията да се общува на различни езици са средство за формиране на съзнание за европейска културна идентичност, фактор са за оптимална социализация. С безспорната си методологична и практикоприложна стойност трудът отговаря на актуални научни и социалнопедагогически потребности.

Съществено място в научното дело на М. Георгиева заемат публикациите, свързани с комуникативната ориентация на ОБЕ. Имам предвид преди всичко „Писмените ученически текстове“ (в два тома). Машабното проучване върху ученически репродуктивни текстове (I част, ИК „Кръгзор“ 2002 г.) и върху ученически продуктивни текстове (II част, ИК „Кръгзор“ 2003 г.) е в съавторство с Е. Добрева и И. Савова – водещи специалисти в българската текстова лингвистика. В предговора се отбелязва, че във всяка от главите „структурирането на учебното съдържание и технологичните аспекти на работа върху отделните жанрове“ е дело на М. Георгиева; лингвистичните особености на ученическите текстове са характеризирани от Е. Добрева и И. Савова.

Проблематиката на разглежданите трудове е традиционна за методическата ни наука още от началото на XX век. Но за разлика от предходни публикации, по тези проблеми в книгите – обект на анализ:

а) за първи път професионално се интерпретират лингвистични характеристики на ученическите текстове, техни функционални, структурни, жанрови и езиковостилови особености;

б) детайлно се разглежда технологията на тяхното съставяне и на анализа им. Принос на М. Георгиева е, че разкрива функциите на текстове в различни социокултурни сфери и комуникативни ситуации. По този начин учителят се улеснява при подбора и съчетаването на учебни похвати, адекватни на задачата да се подобрява дискурсната компетентност на подрастващите.

Откроява се усетът на авторката към важното, същественото, функционалното. Богатият опит, познаването на постиженията в теорията и практиката на ОБЕ, методически ориентираното мислене допринасят за максималната ефективност на изложението. Полезни препоръки се дават за алгоритъм на работа, чиято резултатност е доказана в практиката, а именно:

- анализ на методическите задачи, които изпълнява учителят;
- представяне на дейностите по подготовка на учениците за работа;
- насоки за създаване на текст;
- редактиране на вече създаден текст.

Автентичност на изложението придава изобилният илюстративен материал от оригинални ученически текстове. Голямо предимство на М. Георгиева е, че тя умее да представя новите идеи в лингвистиката и в МОБЕ балансирано, без крайности и увлечения. За отправна точка служи съобразяването с комуникативните потребности на подрастващите, с възприемателните им възможности, с интересите им. Разглежданите трудове предлагат богати възможности за оптимизация на учебната документация (ДОИ, учебни програми и пр.).

Съществено е участието на методичката в проучвания по проблеми на образователния процес по БЕ в началното училище – „Обучението по български език в началното училище“ (ШУ „Епископ Константин Преславски“, 2002 г., 214 с.) и „Обучението по български език и литература в началното училище“ (ШУ „Епископ Константин Преславски“, 2005 г., 79–191, 301–318). Двете публикации са свързани помежду си функционално, тематично, жанрово и композиционно.

Положителна оценка заслужава подходът на методика лингвист, запознат с търсенията в съвременната антропологично ориентирана лингвистика. Продуктивността на тези търсения намира израз в обосновката на функционална методическа система от цели, средства за постигането им и крайни резултати.

Разкриването на системния характер на ОБЕ от 1.–12. клас е значително постижение на съвременната МОБЕ. Занятията в 1.–4. клас се интерпретират като основа за реализация на социалнопедагогическите функции на ОБЕ в СОУ. Заслужава високо признание опитът на М. Георгиева да разкрие специфичните функции на учебния предмет български език и литература в на-

чалното училище. Това е предпоставка да бъде предложена типология на дидактическите процедури, съобразени с различията в езиковата подготовка на подрастващите. Обръща се внимание на:

- изучаването на езикови явления, които не се срещат в идиолектите на учениците;

- изучаването на езикови явления, при използването на които се допускат отклонения от книжовните и стиловите норми;

- овладяването на нови за подрастващите дискурсни техники. Подобен собственометодически подход конкретизира и обогатява общодидактическата класификация на познатите от практиката уроци.

Значима придобивка за теорията и практиката на ОБЕ са студиите и статиите на М. Георгиева, в които се интерпретират аспекти на: учебното съдържание по български език; упражненията по български език; целите на обучението по български език; урока по български език; системата от ученически текстове и др. Откроява се професионалната зрялост на методичката при създаване на конструкти, с помощта на които резултатно се изследва „обучението такова, каквото е“ и „обучението такова, каквото трябва да бъде“.

Резултат от ползотворната изследователска и преподавателска дейност на М. Георгиева е участието ѝ в изготвяне на проекти на съвременното ОБЕ: „Учебни програми по български език за 5.– 8. клас“ (2004 г.), „Държавни образователни изисквания за усвояване на съвременния български книжовен език“ (2005 г.) и т.н.

По време на дългогодишната си преподавателска работа М. Георгиева е била научен ръководител на трима докторанти и над 180 специализанти и дипломанти. Голямо предимство е, че тя обогатява учебно-преподавателската си дейност с идеите, разработени в научните си изследвания. Това е съществен принос при подготовката на бъдещи учители по български език и литература, както и при запознаването им с методологията и методиката на научните изследвания. Методическата компетентност на авторката се проявява не само в изследването на образователния процес по БЕ, но и с проучване на информацията за този процес. Въздействащ е изисканият научен стил на авторката, с помощта на който еднозначно и непротиворечиво се експлицират закономерности на предметната методическа област.

Проф. дпн М. Георгиева се наложи като компетентен управленец на местно и на национално равнище. Два мандата е била член на СНС по педагогика към ВАК, рецензент на множество докторски дисертации и на различни хабилитации; ръководила е комисии за създаване на учебни програми и ДОИ. С работата си като член на редакционния съвет на списание „Български език и литература“ тя участва при подбора, анализа и подобряване на текстовете, публикувани в списанието.

Изпълняваните от М. Георгиева ръководни функции в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ допринасят за издигане равнището на научната и учебно-преподавателската работа, за повишаване самостоятелното участие на студентите в различни инициативи. М. Георгиева е роден методик и преподавател, организатор и ръководител; отличен лектор и убедителен събеседник, който развива любознателността и изследователските умения на студентската и на учителската аудитория.

Като честитим кръглата годишнина на юбилярката и ѝ пожелаваме много здраве и творческо дълголетие, ние, нейните колеги и приятели, изразяваме признание и уважение към значителното ѝ творческо дело. Пожелаваме още дълги години да участва активно в усъвършенстването на образователния процес по БЕ, да бъде все такъв деен организатор и ръководител на много творчески инициативи, да допринася за приобщаването ни към европейското образователно пространство.

Prof. Kiril Dimchev

✉ Sofia University “St. Kliment Ohridski”
Sofia, Bulgaria
e-mail: kirildimchev@abv.bg